

III Toruńskie Konfrontacje Archiwalne: „Archiwistyka między różnorodnością a standaryzacją”, Toruń, 17–18 listopada 2011

W dniach 17 i 18 listopada 2011 roku w Toruniu już po raz trzeci odbyły się Toruńskie Konfrontacje Archiwalne pt. „Archiwistyka między różnorodnością a standaryzacją”, organizowane przez Zakład Archiwistyki Instytutu Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Tegoroczna konferencja miała wymiar szczególny. Właśnie w 2011 roku upływa 60 lat od powołania na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu Katedry Archiwistyki i Nauk Pomocniczych Historii. Z tej właśnie okazji tegoroczne TKA wpisały się w cykl uroczystości związanych z Jubileuszem Archiwistyki Toruńskiej.

W konferencji wzięło udział około 100 osób. Wśród zebranych nie zabrakło przedstawicieli licznych instytucji sektora państwowego, placówek naukowych, archiwistów państwowych, archiwistów zakładowych, studentów oraz zainteresowanych tematyką różnorodności archiwistyki w dobie standaryzacji.

Otwarcie III Toruńskich Konfrontacji Archiwalnych odbyło się 17 listopada w Collegium Humanisticum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. W imieniu władz miasta dyrektor Biura Toruńskiego Centrum Miasta Andrzej Szmak przekazał na ręce organizatorów gratulacje i życzenia sukcesów w dziedzinie archiwalnej toruńskiemu ośrodkowi.

O słowo wstępne poproszono przewodniczącą komitetu organizacyjnego Jubileuszu Archiwistyki Toruńskiej Halinę Robótkę, która, nawiązując do tematu przewodniego konferencji, stwierdziła, że to właśnie Toruń od 60. lat jest miejscem wymiany poglądów i myśli na tematy archiwalne. Następnie przybyłych gości powitał zastępca dyrektora Instytutu Historii i Archiwistyki Jarosław Kłaczek. Oficjalnego otwarcia dokonał kierownik naukowy III TKA Waldemar Chorążyczewski, który, po powitaniu przybyłych gości, zaproponował nową konwencję dyskusji, która miała odbywać się po każdym wygłoszonym referacie. W ten sposób konferencja miała być utrzymana w konwencji konfrontacyjnej, o którą w głównej mierze chodziło organizatorom. O poprowadzenie pierwszego panelu poproszono Janusza Tandeckiego (UMK).

Pierwszy referat pt. „Uwagi o normalizacji w działalności archiwalnej” wygłosił **Marek Konstankiewicz** (UMCS). W zamierzeniu referenta było przedstawienie normalizacji jako procesu tworzenia pewnych reguł, mających na celu porządkowanie różnych dziedzin życia, w tym archiwistyki. Miał być to przyczynek do dyskusji na temat zakresu i trybu normalizacji w tym zakresie.

Następnie głos zabrał **Hubert Wajs** (AGAD), który mówił o „Standaryzacji między techniką a humanistyką”. Referent zwrócił uwagę na to, że proces standaryzacji nie jest wymysłem czasów współczesnych. Dlatego też nie powinniśmy kochać go wyłącznie z normami ISO. Jak słusznie stwierdził – początków procesu standaryzacji, którego jesteśmy świadkami, należy doszukiwać się już w wiekach średnich, patrząc chociażby na akta notarialne z czasów średniowiecza.

Ujęcie standardu w kontekście normalizacji, jak również standardu jako elementu naszej historii wywołało ożywioną dyskusję wśród uczestników konferencji. Jako pierwsza głos zabrała Alicja Kulecka (UW), zastanawiając się czy powszechnie stosowane terminy standaryzacji i normalizacja są synonimami. Zdaniem Huberta Wajsa (AGAD) pojęcia te są tożsame. Marek Konstankiewicz (UMCS) uznał natomiast, że najważniejszy jest kontekst, w którym używamy obu tych pojęć, a Waldemar Chorążyczewski (UMK) zaapelował, żebyśmy standardy i normy w archiwistycie traktowali za narzędzia służące do określonego celu.

Części II obrad sekcji plenarnej przewodniczyła Wiesława Kwiatkowska (UMK). Jako pierwsza głos zabrała **Anna Laszuk** (NDAP), wygłaszając referat pt. „Archiwa częścią dziedzictwa narodowego – standardy podstawą współpracy”. Referentka przedstawiła zebranym inne spojrzenia na standardy stosowane nie tylko w archiwach, ale w instytucjach kultury, a na poparcie swojej tezy o słuszności standardów podała przykłady licznych projektów krajowych i międzynarodowych opierających się na standardach. Autorka omówiła zasady opisu zasobu oraz możliwości dostępu do szeroko pojętego dziedzictwa narodowego znajdującego się w archiwach, bibliotekach i muzeach. Następnie przedstawiła niezbędne elementy opisu, by zaznaczyć, że normy to dokumenty opisujące standardy.

Po wystąpieniu zawrzała konfrontacja poglądów. Głos zabrał Adam Baniecki (AP Wrocław), który wypowiedział się na temat standardu ISAAR. Następnie Wiesława Kwiatkowska (UMK) zauważyła, że kluczem dostępu do archiwaliów pozostaje zasada proveniencji i jeśli z niej zrezygnujemy, to podważymy czołową zasadę archiwistyki.

Tomasz Matuszak (AP Piotrków Trybunalski) wygłosił referat pt: „Wpływ Strategii Archiwów Państwowych na lata 2010–2020 na kształtowanie metod i form pracy archiwów”. W swym wystąpieniu autor poruszył aspekty realizacji strategii i jej wpływ na działalność archiwów państwowych. Zauważył jednocześnie, że strategia ma wpływ nie tylko na efektywne zarządzanie i wykorzystanie środków

finansowych, zasobów ludzkich, ale przede wszystkim określa misję archiwów, której celem jest zachowanie dokumentów z przeszłości.

Jako ostatni głos zabrał **Wiesław Nowosad** (UMK), przedstawiając referat pt. „Standard, ale jaki i czy na pewno? Kilka uwag nad standardami w archiwistyce”. Autor w swym wystąpieniu poddał pod wątpliwość masowe rozszerzanie pól opisu archiwaliów w bazach danych, zaznaczając przy tym, że dla niego jako użytkownika to nie głębia opisu materiałów archiwalnych ma kluczowe znaczenie w przeprowadzaniu kwerend, a ich ilość. Wielkość pozycji wprowadzonych do baz danych uznał za ich główną przydatność dla użytkownika. Jak się okazało, jest to stanowisko dość kontrowersyjne, o czym świadczyła dyskusja po referacie, która podzieliła gości. Anna Laszuk (NDAP) zauważyła, że to standardy w bazach polskich dają narzędzie do wyszukiwania, a nie są zgodne ze standardami międzynarodowymi. Głos w sprawie zabrała Hanna Staszewska (AP Poznań), która nie zgodziła się z teorią niepogłębiania opisu w bazach danych. Wiesław Nowosad sprostował, że chodziło mu w głównej mierze o to, by nie wracać do akt już opracowanych tylko po to, by sprostać nowym standardom. Do dyskusji włączyła się Wiesława Kwiatkowska, która zauważyła, że bardzo mocne rozdrabnianie opisu przekracza granice potrzeby, szczególnie w odniesieniu do dokumentacji nieaktowej.

Na tym zakończyły się obrady Sekcji plenarnej pierwszego dnia obrad. Po przerwie obrady zostały tematycznie podzielone na dwie sekcje – sekcję I i sekcję II.

Obradom sekcji I, która odbyła się w Collegium Humanistium UMK, przewodniczyła Anna Laszuk (NDAP). Jako pierwsza wystąpiła **Dorota Żygadło** (AP Wrocław) z referatem zatytułowanym „Międzynarodowe standardy we francuskiej metodyce archiwalnej”. Referentka przedstawiła poglądy myśli francuskiej na standardy oraz obowiązujące wskazówki metodologiczne oparte na międzynarodowych standardach. Jak słusznie zauważyła rozwój archiwistyki francuskiej uzależniony jest od wymiany myśli. W konsekwencji opis archiwalny jest wynikiem dyskusji i konsultacji różnych podmiotów, np. instytucji kultury, czy też samych osób zainteresowanych. Zdaniem referentki Francja jest przykładem korelacji i wspólnej wymiany poglądów i norm. Jednym z przykładów, który omówiła autorka referatu, były materiały sfragistyczne.

Doświadczenia archiwistyki hiszpańskiej były przedmiotem zainteresowania kolejnego referatu. **Adam Baniecki** (AP Wrocław), w referacie zatytułowanym „Zastosowanie międzynarodowych norm archiwalnych w katalońskim systemie opisu archiwalnego Norma de Descripto Archivistica de Catalunya (NODAC) 2007”, przedstawił historię normy NODAC, której założenia bazują nie tylko na normie ISAD(G), ISSAR(SPF), ale również na kanadyjskiej normie RDDA2. Prace nad normą katalońską trwały około 4 lat. Pierwsza wersja została ukończona w 2005 roku, a jej wydanie nastąpiło dopiero na początku 2007 roku. Uwagę zebranych

skupił zabieg władz katalońskich polegający na kwerendzie zasobów internetowych dotyczących wdrażania standardów na świecie i praktyki licznych państw w tym zakresie. Zabieg ten polegał na opłaceniu stypendium wybranej osobie, które podjęła się przesłedzenia światowych osiągnięć w zakresie standaryzacji.

Dariusz Bednarek (AP Wrocław) przedstawił z kolei wspomniany przez Adama Banieckiego standard opracowany w Kanadzie. W referacie zatytułowanym „Kanadyjski standard RAD (Rules for Archival Description) jako norma Międzynarodowego Standardu Opisu Archiwalnego ISAD(G)” wskazał na znaczący wkład archiwistów kanadyjskich w rozwój nowoczesnych standardów, począwszy od prac podejmowanych już w latach 70. Stwierdził, że opracowany przez nich standard odegrał znaczącą rolę w procesie standaryzacji. Referent, przedstawiając etapy prac nad opracowaniem kanadyjskiej normy, w szczególności wskazał na jej ścisły związek z międzynarodowym standardem ISAD. Zaznaczył jednocześnie, że postępy prac na dopracowaniu standardu archiwistki kanadyjscy zawdzięczają szerokiej współpracy głównych archiwalnych agencji krajowych i stowarzyszeń zawodowych.

Dwa kolejne referaty odnosiły się do zagadnień archiwistyki białoruskiej w kontekście szeroko rozumianej standaryzacji.

Jako pierwsza **Olga Ivanowa** (Białoruś) w referacie zatytułowanym „Standaryzacja terminologii archiwalnej w Białorusi” przedstawiła podstawowe etapy standaryzacji słownictwa archiwalnego w kontekście rozwoju terminologii specjalistycznych. Referentka poddała pod dyskusję dylematy archiwistyki białoruskiej. Jej zdaniem największym dylematem jest słabe wykorzystanie obecnych opracowań naukowych podczas przeprowadzenia standaryzacji, a co za tym idzie brak kompleksowych badań naukowych w tym zakresie.

Po czterech referatach odbyła się ożywiona dyskusja. Pierwsza część dyskusji została poświęcona normie katalońskiej. Na pytanie Anny Laszuk (NDAP) oraz Hanny Staszewskiej (AP Poznań) o praktyczne wdrożenie normy, referent z przykrością stwierdził, że nie przeprowadził badań w tym zakresie, poza tym kwestie te pozostają w gestii nauki metodycznej. Ale nie tylko norma katalońska zainteresowała zebranych. Użyte określenie normy narodowej przez Dorotę Żygadło (AP Wrocław) spodobało się większej części dyskutantów. H. Staszewska z kolei zaproponowała inicjatywę opracowania normy krajowej w Polsce twierdząc, że może to być jedyny ratunek dla rozproszonego zasobu archiwalnego. Na poparcie tej tezy nie trzeba było długo czekać. A. Laszuk (NDAP) dodała jedynie, że powinniśmy korzystać z doświadczeń innych krajów w zakresie standaryzacji i konsultować standardy z innymi podmiotami w celu ujednoczenia.

Mówiąc o zagadnieniach międzynarodowych, nie mogło oczywiście zabraknąć dyskusji ukazującej etapy standaryzacji na Białorusi. Odpowiadając na pytania zebranych Olga Ivanowa stwierdziła, że standaryzacja terminologii w Białorusi

składa się z kilku etapów, tj. uporządkowania pierwotnego, normalizacji (tworzenie się słownika) oraz standaryzacji (tworzenie standardów terminologicznych). Ponadto dodała, że praktyka białoruska czerpie w tym zakresie z dorobku międzynarodowego, podając chociażby odpowiedniki białoruskie i angielskie. Słowa referentki zaniepokoiły A. Kulecką (UW), która, poddając krytyce standaryzację terminów, zaakcentowała, że język jest żywy, ewoluuje razem z nami, w związku z czym nie podlega standaryzacji.

Podsumowując dyskusję, należy jednoznacznie stwierdzić, że zaprezentowane w referatach osiągnięcia krajów zachodnich powinny być podstawą inspiracji prac prowadzonych w Polsce, a normy narodowe, które funkcjonują w wielu krajach, powinny być trendem rozwoju archiwistyki w krajach pozostałych.

Część II obrad Sekcji I otworzył przedstawiciel białoruskiej archiwistyki **Aleksander Bielawski**. W referacie zatytułowanym „Kształtowanie się państwowego systemu ekspertyzy archiwalnej i selekcji dokumentów w Republice Białorusi” przedstawił proces kształtowania się systemu ekspertyzy archiwalnej i selekcji dokumentów. Zagadnienie to musiało zostać skonfrontowane z systemem funkcjonującym w ostatnich latach istnienia ZSRR. Tylko takiej ujęcie badanego zagadnienia pozwoliło autorowi przejść do podstaw samodzielnego tworzenia się systemu w Białorusi. Nie zabrakło oczywiście uwag krytycznych, analizując przyczyny naśladowania radzieckiego systemu archiwalnego, w tym oczywiście archiwalnej oceny dokumentów.

Jako kolejna z referatem „Archiwa i Europeana a standaryzacja meta danych” wystąpiła **Anna Sobczak** (US). Mówiąc, że Internet jest medium do promocji kultury powinniśmy uczynić wszystko, żeby przybliżyć ją obywatelom Europy. W tym właśnie celu już w 2005 roku powstał projekt Europeana, którego głównym celem jest gromadzenie informacji o dziedzictwie kultury przechowywanym w archiwach, bibliotekach, muzeach, instytucjach audiowizualnych. Jak słusznie zauważyła, tylko takie szerokie ujęcie jest w stanie ukazać rolę metadanych służących do opisu zdigitalizowanych obiektów. Dlatego też autorka w swoim referacie skupiła się na dwóch zagadnieniach. Pierwszym z nich jest już wspomniana rola metadanych jako czynnika ułatwiającego wymianę informacji, drugim natomiast problem dostosowania metadanych używanych przez Europeana, z którego generowane są opisy prezentowanych w serwie obiektów do wymogu opisu zasobu archiwalnego.

W inną część Europy wprowadził zebranych **Arvydas Pacevičius** (Litwa) z odczytem referatu zatytułowanego „Digitalizacja i standaryzacja dziedzictwa dokumentalnego na Litwie”. Już na początku swojego wystąpienia referent stwierdził, że czuje się jak obywatel nowego wirtualnego świata. Dlatego też celem jego referatu było przedstawienie podstaw tworzenia infrastruktury informacyjnej i problemów digitalizacji dokumentów historycznych w Litwie w ostatniej dekadzie.

Autor poddał pod refleksję zebranych problemy związane dziedzictwem dokumentalnym obejmującym cały zasób państwowy i prywatny. W celu zachowania i ukazania całego zasobu realizowane są na Litwie liczne projekty, do których możemy zaliczyć m.in. strategię o digitalizacji, dziedzictwo egodokumentalne Litwy – LEGODOK, czy też portal e-dziedzictwo. Ale, jak pokazuje praktyka, żeby projekty, o których mowa, mogły sprawnie funkcjonować, niezbędne są standardy. Ponadto autor omówił możliwości integracji informacyjnych struktur opracowanych w Litwie z europejskimi infrastrukturami i metastrukturami informacyjnymi dziedzictwa kulturowego.

Ostatni referat, zatytułowany: „Metafory pamięci zapisane w archiwum”, wygłosiła **Katarzyna Peplowska** (UMK). Referentka na zakończenie pierwszego dnia obrad poddała pod refleksję zagadnienia pamięci indywidualnej w kontekście kształtowania pamięci zbiorowej, ukazując pamięć zbiorową jako sumę pamięci indywidualnych. Metafory pamięci zapisane w pamięci pomogły autorce wskazać na liczne przykłady nierozzerwalnego związku pisma z pamięcią, ujmując je z filozoficznego punktu widzenia. Takie ujęcie pisma jej zdaniem jest kluczowe w badaniach nad pamięcią zapisaną w archiwum.

Dyskusja kończąca pierwszy dzień obrad Sekcji I skoncentrowała się na zagadnieniach międzynarodowych. Jako pierwsza głos zabrała D. Żygadło (AP Wrocław), nawiązując do referatu Aleksandra Bielawskiego. Jak słusznie stwierdziła, archiwiści białoruscy powinni wypracować zasady selekcji dokumentacji, uwzględniając potrzeby użytkowników. Referent mógł jedynie wyrazić nadzieję poprawy, bo, jak sam stwierdził, archiwa powinny działać w imieniu obywateli i ich potrzeb. Ponadto poddał pod dyskusję kolejny problem białoruskiej archiwistyki, mianowicie brak specjalistów zajmujących się działalnością archiwalną.

Dyskusji został również poddany projekt Europeana omówiony przez Annę Sobczak. Uczestnicy konferencji zastanawiali się wspólnie nad prawami autorskim do programu. Na sali nie zabrakło głosów sprzeciwu wobec tak szeroko podejmowanej inicjatywy europejskiej, choć byli w znaczącej mniejszości.

Sekcję II, która odbywała się w budynku Biblioteki Uniwersyteckiej poprowadził Wojciech Woźniak (NAC).

Pierwszy referat pt. „Standaryzacja opisu archiwaliów w staropolskiej archiwistyce” wygłosił **Krzysztof Syta** (UMK). Autor w swoim wystąpieniu chciał zwrócić uwagę na problem standaryzacji opisu archiwalnego, który to pojawił się już w wiekach dawnych. Zauważył również, że współczesna standaryzacja wiąże się z praktyką i doświadczeniem archiwistów staropolskich. W dyskusji po wystąpieniu Anna Krzemińska (PAN) zauważyła, że również m.in. w klasztorach cystersów istniała pewna forma standaryzacji, która być może nie była standardem, ale wysoko rozwiniętą kulturą kancelaryjno-archiwalną.

Następnie głos zabrał **ks. Roman Majka** (CSMA), który wygłosił referat dotyczący „Różnorodności i standaryzacji w archiwach zakonnych Kościoła rzymskokatolickiego”. Referent przedstawił aktualny stan archiwów kościelnych w Polsce. Następnie na podstawie standardu FOPAR ukazał strukturę zasobu archiwalnego, by przejść do współczesnych metod standaryzacji i komputeryzacji możliwych do zastosowania w archiwach kościelnych. Po wystąpieniu Wiesław Nowosad (UMK) zapytał referenta, czy jest możliwe ustalenie standaryzacji w zgromadzeniach zakonnych i czy są prowadzone w tej kwestii jakieś rozmowy. Ks. Majka wyróżnił w tej kwestii dwie ścieżki prowadzące do takich ustaleń. Po pierwsze konferencje Episkopatu Polski, a po drugie projekt ministerialny dotyczący digitalizacji zasobu archiwów kościelnych.

Referat pt. „Akta dziekana brzeźnickiego na tle problemu zespołowości archiwaliów w Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej” wygłosił **Piotr Szkutnik** (Uniwersytet Łódzki). Autor przedstawił różnice pomiędzy archiwami państwowymi i kościelnymi w zakresie porządkowania akt, a w szczególności w zakresie wydzielania zespołów, zbiorów i jednostek archiwalnych. Zjawisko to zaprezentował na przykładzie zasobu archiwum Archidiecezji Częstochowskiej. Pytanie do referenta skierował Wojciech Woźniak (NAC), pytając o próbę stworzenia inwentarza idealnego do akt. Pan Szkutnik zauważył, że jest to kwestia dyrektorów poszczególnych archiwów, a w przypadku archiwów kościelnych tworzenie jakichkolwiek inwentarzy jest w powijakach.

Jako czwarta głos zabrała **Anna Krzemińska** (PAN), przedstawiając referat pt. „Standaryzacja, gromadzenie i archiwizacja dokumentacji badań naukowych. Na marginesie publikacji ICA pt. *Management and Preservation of Scientific Records and Data*. Autorka przedstawiła, czym jest dokumentacja badań naukowych oraz tzw. raw data, czyli nieprzetworzone dane będące niepublikowanymi dokumentami, wynikami badań naukowych. Anna Krzemińska wyraziła dużą potrzebę zachowywania ich wraz z całą dokumentacją prac badawczych. Jako próbę usystematyzowania i standaryzacji dokumentacji badań naukowych autorka przywołała publikację *Management and Preservation of Scientific Records and Data*. Na koniec podała idee tworzenia archiwów naukowych, w których specjaliści różnych dziedzin włączają się w standaryzację dokumentacji badań naukowych. W dyskusji po wystąpieniu Hanna Krajewska (PAN) wysunęła prośbę, by omówioną publikację przetłumaczyć na język polski. Waldemar Chorążyczewski (UMK) zauważył, że pomysł tworzenia archiwów naukowych jest bardzo dobry, a przechowywanie „raw data” może być niezwykle istotne w badaniach nad historią nauki. Andrzej Klubiński (Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych NDAP) stwierdził, że „raw data” są najczęściej elementem spuścizn po naukowcach.

Następny referat pt. „Tradycja i potrzeby zmian w procesie opracowania zasobu archiwalnego w archiwach państwowych – wybrane zagadnienia” wygłosiła

Elżbieta Wierzbicka (AP Lublin). Referentka przeanalizowała bardzo krytycznie wskazówki metodyczne dotyczące porządkowania akt miejskich, stanu cywilnego i materiałów ulotnych. Wysunęła wniosek, by przy Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych powołać komisję, która zajęłaby się pracami metodycznymi i naukowymi, by w przyszłości nie powielać błędów we wskazówkach. W dyskusji wzięła udział **Wiesław Kwiatkowski**, która ustosunkowała się do teorii referentki o poprawianiu tytułów nadanych przez aktotwórcę. Dyskutantka krytycznie oceniła pogląd, aby ingerować w tytuł jednostki archiwalnej.

Kolejną referentką była **Ewa Piórkowska** (NDAP), która skupiła się na „Standaryzacji ewidencji w archiwach państwowych”. Autorka prześledziła działania prowadzące do ujednoczenia systemu ewidencji w państwowej sieci archiwalnej po 1918 roku. Do dyskusji po wystąpieniu włączyła się **Alicja Kulecka** (UW), która zauważyła, że ewidencja to przede wszystkim liczenie strat po II wojnie światowej. **W. Kwiatkowska** (UMK) zaznaczyła, że inwentarz archiwalny w pierwszym zamiśle miał przede wszystkim utrwalać układ, dopiero później stał się środkiem ewidencyjnym.

Jednym z ostatnich głos w sprawie „Inwentarza archiwalnego w dobie standardów międzynarodowych – relikw przeszłości czy szansa na nowoczesny środek informacyjny” należał do **Hanny Staszewskiej** (AP Poznań). Autorka na wstępie omówiła przepisy archiwalne dotyczące inwentarzy. Następnie zaproponowała nową definicję inwentarza archiwalnego oraz zaznaczyła, że nowe inwentarze powinno prowadzić się tylko w formie elektronicznej. W dyskusji wzięła udział **Alicja Kulecka** (UW), którą zastanawiał fakt, dlaczego **H. Staszewska** w swoim referacie rozważa sens sporządzania inwentarzy, przedkładając nad ten środek ewidencyjno-informacyjny elektroniczne bazy danych.

Ostatnim referentem pierwszego dnia konferencji był **Paweł Gut** (AP w Szczecinie), który przedstawił referat zatytułowany „Dowolny czy standaryzowany opis akt w archiwalnym inwentarzu książkowym”. Autor omówił zagadnienia opisu akt w inwentarzu. Na koniec zaznaczył, że tłumaczenia tytułów jednostek archiwalnych w inwentarzu mogą doprowadzić do kuriozów oraz spowodować, że użytkownicy będą oczekiwali tłumaczenia akt.

Na tym zakończono obrady pierwszego dnia. Drugiego dnia zachowana formułę podziału wystąpień w dwóch sekcjach, następnie wszystkich uczestników zaproszono na sekcję plenarną kończącą obrady toruńskich konformacji archiwalnych.

Obrady drugiego dnia Sekcji I w dniu 18 listopada 2011 roku otworzył i prowadził **Robert Degen** (UMK). Jako pierwszy z referatem zatytułowanym „Elektroniczne środki ewidencyjne i pomoce archiwalne – standaryzacja informacji archiwalnej z wykorzystaniem możliwości systemu zintegrowanego” wystąpił **Wojciech Woźniak** (NAC). Referent skupił się na inwentarzu elektronicznym, podając jego

potoczne znaczenie jako dane zapisane w bazach danych wykorzystywanych do tworzenia opisów głównie na poziomie jednostki inwentarzowej. Rozumiane w ten sposób inwentarze elektroniczne są publikowane w Internecie oraz w pracowniach naukowych archiwów. Referent, podsumowując swoje rozważania stwierdził, że powinniśmy dążyć do zmiany na inwentarze elektroniczne, wykorzystując zintegrowany system informacji archiwalnej oraz standard EAD, bo tylko e-inwentarze mogą być masowo wykorzystywane oraz długotrwale przechowywane.

W dyskusji jako pierwsza swoje zadowolenie z osiągnięć cyfryzacji wyraziła A. Laszuk, dodając jednocześnie, że Komisja Metodyczna obecnie dostaje pliki z inwentarzami i wstępami do nich. Jej zadowolenie podzieliła W. K. Roman (UMK), prosząc referenta o podanie więcej szczegółów i zalet e-inwentarza. Wojciech Woźniak dodał, że w dobie tych przemian musimy na nowo zdefiniować inwentarz elektroniczny, a do jego najważniejszych zalet możemy zaliczyć wiarygodność, dostępność dla różnych podmiotów oraz trwałość, która okazała się niepewnym elementem e-inwentarza. W. Kwiatkowska z kolei nawiązała do fundamentalnych ról inwentarza, twierdząc, że zmienia się jedynie forma, która jest sprawą drugoplanową.

Drugi referat zatytułowany „Standardy w zakresie digitalizacji w archiwach państwowych” **Łukasza Skowrona** (NAC) przybliżył uczestnikom zagadnienia „najmłodszej dziedziny działalności archiwalnej” oraz potrzeby wypracowania w tym zakresie standardów. Na poparcie swojej tezy przedstawił normatywy regulujące kwestie digitalizacji. Zaprezentował także wyniki ankiet przeprowadzonych przez NAC w 2008 roku, które potwierdzały potrzebę standaryzacji digitalizacji. Okazało się, że archiwa państwowe, realizując digitalizację, czyniły to według własnych, odmiennych zasad. Digitalizacja w archiwach państwowych cechowała się spontanicznością. Referent zwrócił uwagę na potrzebę wyodrębnienia koordynatora, planu digitalizacji oraz palącą potrzebę stosowania się do standardów.

Po przerwie odczytano dwa referaty. Pierwszy referat **Gawła Lisowskiego** (IPN Delegatura w Bydgoszczy) zatytułowany „Metody kształtowania, porządkowania i opisu zasobu archiwalnego w Instytucie Pamięci Narodowej na przykładzie Delegatury IPN w Bydgoszczy”. Autor w swoim referacie przedstawił zagadnienia związane z funkcjonowaniem i organizacją Instytutu Pamięci Narodowej, jego strukturę, charakterystykę zasobu oraz jego rolę w służbie społecznej. Uwagę zebranych skupił na pracach nad ujednoczeniem opisu jako sposobu dotarcia do społeczeństwa oraz wykorzystywaniem systemów teleinformatycznych, tj. NEXUS, (centralny inwentarz zasobu archiwalnego IPN) ZEUS (system służący do digitalizacji i katalogowaniu zasobu fotograficznego IPN) oraz EZAN (rejestr zarządzeń i aktów normatywnych wydanych przez cywilne i wojskowe organy bezpieczeństwa PRL).

Wystąpienie reprezentanta IPN wywołało wiele pytań i kontrowersji wśród zebranych, a obecny na sali Andrzej Pieczunko (IPN Warszawa), jako że współpra-

cował przy tworzeniu oprogramowania dla IPN, odpowiedział na wszystkie pytania uczestników konferencji. W dyskusji zabrali głos liczni archiwiści archiwów państwowych, teoretycy archiwistyki oraz sami zainteresowani pracami IPN, pracownicy Centralnego Archiwum Wojskowego.

Ostatni referent Sekcji I drugiego dnia obrad wygłosił **Tomasz Broniszewski** (AP Wrocław). W referacie zatytułowanym „Access to Memory – otwarte oprogramowanie dla świata archiwów (Praktyczne zastosowanie międzynarodowych standardów archiwalnych z użyciem informatycznego systemu Access To Memory (AtoM) Międzynarodowej Rady Archiwów)” zostały przedstawione główne założenia programu ICA-AtoM oraz jego historia. Prace nad oprogramowaniem AtoM oficjalnie zakończyły się na początku 2010 roku, a w chwili obecnej możliwe jest testowanie wersji 1.1. Jedną z podstawowych zalet systemu AtoM jest jego interoperacyjność. Jego założenia bazują na standach międzynarodowych, takich jak ISAD, ISSAR, ISDIAH.

Dyskusję rozpoczął W. Nowosad (UMK) zwolennik idei oprogramowania *open source*. Poparł ideę AtoM, chociażby z uwagi na uwzględnienie standardów Międzynarodowej Rady Archiwów. D. Bedanrek podkreślił, że AtoM może stanowić w przyszłości uniwersalne narzędzie do prezentowania obiektów cyfrowych. Jak sam stwierdził, być może w przyszłości zastąpi funkcjonujące obecnie bazy danych. W podsumowaniu referent stwierdził, że programiści zajmujący się oprogramowaniem dla archiwów powinny znać AtoM, bo jest on zgodny ze standardami Międzynarodowej Rady Archiwów, poza tym jest doskonałym przykładem ergonomii tworzenia oprogramowania, na co na zachodzie zwraca się uwagę, a interfejs AtoM-u jest prosty, przyjazny i czytelny.

Sekcję drugą, która odbywała się w Bibliotece Uniwersyteckiej, rozpoczął Waldemar Chorążyczewski, który przywitał gości oraz poprosił o wystąpienie **Alicję Kulecką** (UW), która po wygłoszeniu swojego referatu miała przejąć prowadzenie obrad. W referacie zatytułowanym „Pomiędzy normą a inwentarzem. Standaryzacja opracowania a różnorodność archiwów osobistych” autorka krytycznym okiem omówiła normatywy metodyczne dotyczące opracowania archiwów osobistych, a także efekty ich stosowania w praktyce archiwalnej. Dyskusja która nastąpiła była mocno ożywiona. Andrzej Klubiński (NDAP) zauważył, że wytyczne PAN-u dotyczące opracowania spuścizn mają charakter standardu i w archiwach państwowych są stosowane jak przepisy. Halina Robótka (UMK) zaznaczyła, że powinno się szanować to, co autor spuścizny zgromadził i w jaki sposób to zrobił. Archiwista powinien potrafić sporządzić taką pomoc informacyjną, która pozwalałaby korzystać z danej spuścizny. Arvydas Pacevičius (Litwa) dodał, że na Litwie nie ma żadnych wskazówek metodycznych do opracowania spuścizn.

Alicja Kulecka przejąwszy prowadzenie sekcji, oddała głos **Pawłowi Wespińskiemu** (Archiwum m.st. Warszawy). Autor w swoim referacie „Niestandardowe porządkowanie, niestandardowych materiałów, czyli o specyfice porządkowania materiałów kartograficznych” zauważył, że prace archiwalne to konstruowanie pewnych modeli, a porządkowanie i opracowanie należy uznać za zadanie realizowane na rzecz przygotowanych użytkowników. Na koniec zaproponował powrót do elitarnego archiwum, tylko dla wybranych. W dyskusji wzięła udział Halina Robótko (UMK), która zaproponowała, aby godło mapy wyznaczało schemat porządkowania, dokumentacji kartograficznej.

Jolanta Musiał (AP w Gdańsku) wygłosiła referat pt. „Zbiory ksiąg i akt gruntowych w zasobie Archiwum Państwowego w Gdańsku Oddział w Gdyni”, w którym zaprezentowała stan zachowania i opracowania akt, poruszając problem wartości źródłowej akt i ksiąg gruntowych. Problem przynależności akt gruntowych został poruszony w dyskusji, w której głos zabrała Agnieszka Wojciechowska (AP w Płocku). Dyskutantka podkreśliła, że AP w Płocku rozwiązało problem przynależności, przydzielając akta gruntowe do sądów grodzkich.

Ostatnim referentem tej sekcji był **Waldemar Chorążyczewski** (UMK), który spróbował odpowiedzieć na pytanie postawione w tytule referatu pt. „Dlaczego archiwalny opis informacyjny ksiąg wpisów nie poddał się standaryzacji?”. W tym celu przytoczył model AGAD-u dla opisu ksiąg wpisu, potem model Janiny Bieleckiej. W konkluzji zaproponował elementy opisu, nad którymi można by popracować. W dyskusji wzięła udział A. Kulecka i referent, którzy w wolnych rozważaniach poddali się refleksji nad pomocami informacyjnymi do ksiąg wpisów.

Sesję plenarną w Collegium Humanisticum poprowadziła Wanda Krystyna Roman (UMK). Jako pierwsza głos zabrała **Elżbieta Galik** (AP Wrocław), która przedstawiła temat „Archiwistyko dokąd zmierzasz? Rozważania na temat kondycji polskich archiwów państwowych wobec aktualnych trendów”. Autorka omówiła tendencje rozwoju archiwów polskich na kilku płaszczyznach: struktury organizacyjnej, realizacji podstawowych zadań oraz przepisów, które te tendencje wyznaczają.

Drugi referat pt. „Archiwalna zasada strukturalna – jej geneza sformułowanie i potrzeba weryfikacji” wygłosiła **Anna Żeglińska** (UWM), w którym podjęła się próby określenia kategorii zasobów archiwalnych, zaznaczając, że zasada proveniencji jest czołową zasadą archiwistyki, która determinuje strukturę zasobu.

Po przerwie prowadzenie sekcji przejął **Arvydas Pacevičius** (Litwa). Przedostatni referat wygłosiła **Agnieszka Rosa** (UMK), która mówiła o „Egodokumentalności zasobu archiwalnego”. Pani Rosa skupiła się na próbie odpowiedzi na pytanie, czy w zasobie archiwalnym widać człowieka oraz wyjaśnieniu pojęcia egodokumentalność, która jest wyrażeniem się człowieka w każdym tekście pisanym.

Jako ostatni głos zabrał **Adam Dąbrowski** (AAN), który wygłosił referat pt. „Standaryzacja archiwów współczesnych – garść przemyśleń kwerendzisty z Archiwum Akt Nowych”, w którym autor próbował określić stosunek standaryzacji ewidencji współczesnych archiwaliów do efektywności kwerend.

Na zakończenie goście i organizatorzy wygłosili kilka refleksji na temat toruńskich konfrontacji. Waldemar Chorążyczewski podziękował i pożegnał pozostałych gości. Arvydas Pacevičius z Litwy spuentował TKA tak: „Myślałem, że konfrontacje to coś negatywnego (przynajmniej po litewsku tak jest), doszliśmy jednak do konsensusu, że standaryzacja musi uwzględniać specyfikę archiwaliów, nie zapominając o użytkowniku i dostępności do archiwaliów.”

Magdalena Niedźwiedzka, Katarzyna Peplowska (Toruń)